

Stručni rad

ČITALAČKA PISMENOST DJECE

Sonja Gregurić

Osnovna šola Frana Roša Celje, Slovenija

Sažetak

Čitanje i pisanje interaktivno su usko povezane aktivnosti, pa autori često ističu zajedničke i različite karakteristike čitanja u odnosu na pisanje. Naučiti čitati i pisati lakše je ako dijete dobro razumije njihov jezik. Dobre jezične vještine, razumijevanje i izražavanje potpomažu se pripovijedanjem i čitanjem i razgovorom o pročitanim odraslih. Roditelji, obitelj i bliski okoliš je od velike važnosti, jer o njima ovisi u kojoj mjeri će to omogućiti djeca doživljavaju aktivnosti vezane uz opismenjavanje. Češće čitanje i pripovijedanje doprinose djetetovom bogatstvu vokabular, širi vidike, povećava interes za čitanje, pisanje, slušanje...

Ključne riječi: čitanje, pisanje, roditelji.

1.Uvod

Čitateljski pismen je učenik koji tečno čita, razumije pročitano i sposoban je koristiti pročitane informacije za rješavanje problema učenja i života. Čitanje pismeni učenik može koristiti različite tehnike čitanja ovisno o vrsti lektiru i prema namjeni čitanja [6].

2. Središnji dio

Mnogi autori sudjeluju u razvoju čitanja i mnogi od njih su osmislili razvojne faze čitanja. Svaku fazu karakteriziraju specifični obrasci i strategije, s koje dijete muči čitanjem. Razina 0 - Ova razina se naziva razdoblje prije čitanja ili razdoblje u nastajanju opismenjavanja, jer se odvija od rođenja do otprilike šeste godine, odnosno u predškolskoj dobi razdoblje. U ovoj fazi dijete razvija razumijevanje svrhe čitanja, kao i postaje svjestan glasova i slova i otkriva veze među njima. Većina djece već imenuje gotovo sva slova abecede, neka se mogu napisati diktatom. U Dodatku uče o unutarnjoj strukturi riječi kao što su rime, aliteracije, početne i završne glasove u riječi, raščlanjivanje riječi u glasove i kombiniranje glasova u riječi. Razina 1 ili početno razdoblje čitanja ili dekodiranja odvija se otprilike od u dobi od šest do sedam godina. U ovoj fazi dijete uspostavlja vezu između glasa i slova, uči sva slova i počinje čitati riječi. Razvoj čitanja odvija se kroz tri faze, i to u prvoj fazi dijete pazi na izgovor ili zvuk riječi, u drugoj usredotočite se na grafičku sliku, a u trećoj fazi na djetetovu grafičku sliku riječi i njezine kombinira značenje i počinje tečnim i točnim čitanjem. Razina 2 označava se kao razina konsolidacije vještina čitanja. U ovoj fazi djeca razvijaju tečnost čitanja. Ova se faza odvija otprilike od sedmog do osam godina starosti. Na razini 2 dijete prolazi kroz vježbe za automatizaciju vlastite tehnike čitanja. Kako postiže veću brzinu čitanja, omogućuje mu i bolji učinak razumijevanje. Na kraju druge faze dijete prelazi s razine učenja čitanja na razina čitanja za učenje. Razina 3 je otprilike od devete do četrnaeste godine i predstavlja početak čitanje za učenje. Dijete čitanjem počinje stjecati nove informacije i tako se širi svoju bazu znanja. U ovoj fazi dijete koristi čitanje kao alat za učenje. Na razini 4 počinju se oblikovati stavovi i stavovi prema pročitanoj, a ono se negdje odvija od četrnaeste do osamnaeste godine. Dijete dodaje nova već stečenom znanju informacije, a zna i vrednovati pročitano iz različitih perspektiva. Posljednja, ali ne i najmanje važna je razina 5, koju karakterizira kvalitetno čitanje kroz koje prolazite čitatelj oblikuje svoju bazu znanja i svoj pogled na svijet uz pomoć uma procesi kao što su analiza, sinteza i evaluacija pročitanoj. Čitatelj je u ovoj fazi sposoban za selektivno čitanje, što znači da razlikuje bitno od nebitnog. Ta faza traje od osamnaeste godine nadalje.

Većina autora ističe sljedeće čimbenike o kojima ovisi uspjeh dječje čitanje:

- percepcijski čimbenici [pokret očiju, vizualna i slušna diskriminacija];
- kognitivni čimbenici [opće i specifične sposobnosti];
- motivacija i zainteresiranost djece;
- socio-kulturni čimbenici [socijalno-ekonomski status obitelji, društveni i kulturni utjecaji iz uže i šire okoline] [7].

Postoji niz sociokulturnih čimbenika koji utječu na djetetovo čitanje i proces čitanja, kao i samo čitanje, utječe na te čimbenike. Znanstvenici napominjemo da socio-ekonomski status obitelji ima značajan utjecaj na dijete razlike u jezičnim karakteristikama, koje utječu na njihovu učinkovitost čitanja. Mnogo je istraživanja koja dokazuju da je socio-ekonomski status obitelji nizak povezana s djetetovom niskom inteligencijom i također s lošim učinkom čitanja. Autor Pečjak [6] navodi da djeca višeg ekonomskog i socijalnog statusa već u predškolskom razdoblju imaju više čitalačkog iskustva od

djece nižeg ekonomskog statusa, a ona su neophodna za razvoj njegove čitalačke pismenosti. Također je otkrila da učenici roditelja s boljim znanjem jezika srednje / visoko / visoko obrazovanje. Učenici roditelja nižeg obrazovanja su lošije vokabular, a to utječe i na razumijevanje pročitano. I oni su Slovenci autori I. Toličić i L. Zorman utvrdili su da se djeca stručnih i nekvalificiranih radnika razlikuju po rječniku i razumijevanju pročitano. Te su razlike, međutim, propisane govornim jezikom roditelja te djece. U svom istraživanju autorica J. Hewis utvrdila je odnos čitalačke pismenosti djece i roditeljske participacije. [osobito majke] u djetetovom čitanju. Istraživanja su pokazala da je majka slušanje djetetovog čitanja uvelike je utjecalo na uspjeh njezina djeteta u čitanju.

Faze u razvoju čitanja:

1] Faza učenja čitanja: Učenje čitanja sastoji se od dva procesa, i inače dekodiranje riječi i korištenje jezičnih vještina. Dekodiranje znači uspostavljanje odnosa između slova i glasa, učenika i tako dalje uče slova, glasove koji im pripadaju, a zatim čitaju, što predstavlja kombinaciju nekoliko slova i njihovih odgovarajućih glasova. U uporabi jezičnih vještina misli se na učenikovu upotrebu sintakse i semantike u nadopunjavanju riječi koje nedostaju u rečenicama. Nakon što su učenici vješti u oba procesa, napreduju u identifikaciji riječi i tehnici čitanja.

2] Faza čitanja: U ovoj fazi dolazi i do razvoja sposobnost učenika da razumije pročitano, što je ključno u učenju kroz čitanje [7]. Čitanje i pisanje također se mogu opisati kao suprotni ili paralelni procesi. Čitanje je aktivnost u kojoj je čitatelj pasivniji kada pokušava izvući značenje iz teksta. U pisanju je, međutim, pisac aktivan, jer njegovo pisanje stvara smisao tekstu. Jer od toga se manje mentalnih resursa koristi za čitanje nego za pisanje. Čitatelj u čitanju stječe nova znanja koja su neovisna o kontekstu iu razumijevanju vas pomaže prethodnim znanjem koje posjeduje. Književnik se pomaže postojećim znanja i prema kome se tekst obraća, uzima u obzir kontekst i svrhu njegovog pisanja. S druge strane, čitanje i pisanje su vrlo paralelni i slični aktivnosti. Cilj obje aktivnosti je pronaći smisao [čitanje] odn. dizajnirati smislenu poruku [pisanje]. U to su aktivno uključeni i čitatelj i pisac stvaranje i čitanje teksta: Čitatelj pokušava razumjeti pročitano, a pisac pokušava stvoriti smisljeni tekst. Postojeći su potrebni kako bi čitanje i pisanje bilo lakše prethodno znanje. S oba procesa stječemo nova znanja [5]. Tečnost čitanja i razumijevanje pročitano ovisi o djetetu napredak u svakoj fazi razvoja čitanja, budući da su faze međusobno ovisne spojiti. Stoga pojedinačne faze djeteta ne može izostaviti i na koje se vratiti kasnije. Najprije je potrebno dekodirati slova i povezati slova u riječi, a zatim slijedi učvršćivanje tehnika čitanja. Kada je čitanje čvrsto i djeteta nema problema s prepoznavanjem a prisjećanjem slova dolazi do razine razumijevanja pročitano. Nekada je bilo nemoguće, kao što će biti djeteta će se usredotočiti na prepoznavanje slova i neće se usredotočiti na značenje riječi, ali samo na ispravno pročitanoj riječi.

3. Zaključak

U obiteljima se čitanje različito cijeni, ali među obiteljima ima i velikih razlike u uvjerenjima o važnosti čitanja. Upravo te razlike imaju značajan utjecaj na čitajući svojoj djeci u školi i izvan nje. Roditelji koji uživaju u čitanju i vole čitaju, znaju i svjesni su da je čitanje važno za osobni razvoj djeteta i školski učinak. Takvi roditelji snažno potiču svoju djecu na čitanje i druge aktivnosti čitanja. Zajedničko čitanje za djecu predškolske dobi kao i za mlađeg školarca ugodno je zbog sadržaja, tople atmosfere, pozitivnih emocija, opuštenog okruženja i fizičke blizine roditelja. Kada roditelji čitaju s

djetetom, pokazuju mu da im je čitanje ugodna aktivnost. Mnogi roditelji iskorištavaju zajedničko čitanje i povezuju ga sa spontanom razgovorom uz slike. Na taj način djeca obogaćuju i svoje jezične vještine [učenje novih riječi, korištenje rečenica]. Ako je zajedničko čitanje za dijete ugodno i zanimljivo, ono također može puno naučiti iz ovog iskustva o pisanoj i izgovorenoj riječi. Roditelji mogu čitati zajedno kasnije, kada dijete već čita, obogaćuju se i zajedničkim čitanjem mijenjaju uloge [djeca neko vrijeme čitaju, a odrasli slušaju, zatim se uloge mijenjaju zamijeniti] i također raspravljati o onome što su pročitali. U svemu tome, međutim, važno je da roditelji prate djetetove interese i želje i tako sav taj učinak zajedničkog čitanja još više povećati.

4.Literatura

- [1.]Brumen, D. [2016]. Vpliv glasovnega zavedanja na pravopisno in slovnično korektnost pri opisovanju živali in predmetov ter nareku. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- [2.]Grginič, M. [2005]. Porajajoča se pismenost. Domžale: Izolit.
- [3.]Horvat, L., & Magajna, L. [1989]. Razvojna psihologija. Ljubljana: DZS.
- [4.]Knaflič, L. [2009]. Družinska pismenost v predšolskem obdobju. Branje za znanje in branje za zabavo.
- [5.]Kramar, M. [2009]. Pouk. Nova Gorica: Educa.
- [6.]Pečjak, S. [1993]. Kako do boljšega branja: Tehnike in metode za izboljšanje bralne učinkovitosti. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
- [7.]Pečjak, S. [1994]. Didaktična igra in razvoj nekaterih psihičnih funkcij pri opismenjevanju. Trzin: Different d.o.o.
- [8.]Plut-Pregelj, L. [2012]. Poslušanje: Način življenja in vir znanja. Ljubljana: DZS.